

नमूने के प्रश्न-पत्र की योजना 2011 – 2012

कक्षा – बारहवीं (XII)

विषय – संस्कृत – साहित्यम्

अवधि – 3.15 होरा

प्रश्न पत्र –

पूर्णांक – 80 अंक

1. उद्देश्य हेतु अंकभार –

क्र.सं.	उद्देश्य	अंकभार	प्रतिशत
1.	ज्ञान	19	23.75
2.	अवबोध अर्थग्रहण	28	35.00
3.	ज्ञानोपयोग / अभिव्यक्ति	18	22.50
4.	कौशल / मौलिकता	15	18.75
		80	100

2. प्रश्नों के प्रकारवार अंकभार –

क्र. सं.	प्रश्नों का प्रकार	प्रश्नों की संख्या	अंक प्रति प्रश्न	कुल अंक	प्रतिशत	संभावित
1.	वस्तुनिष्ठ / बहुविकल्पात्मक	—	—	—	—	—
2.	अतिलघूत्तरात्मक	7	—	8	10	20 मिनट
3.	लघूत्तरात्मक – I	10	—	30	37.5	60 मिनट
4.	लघूत्तरात्मक – II	6	—	30	37.5	60 मिनट
5.	निबंधात्मक	2	—	12	15	30 मिनट
		25		80	100.00	170 मिनट

विकल्प योजना : आन्तरिक विकल्प प्रश्न सं. 21 एवं 24 है।

पुनरावलोकन :- 10 मिनट

प्रश्नपत्रपठन – 15 मिनट

3. विषय वस्तु का अंकभार –

क्र.सं.	विषय वस्तु	अंकभार	प्रतिशत
1	सरल-अपठित-गद्यांशः	3	3.75
2	साहित्यिक सरल-अपठित गद्यांशः	9	11.25
3	कथा-लेखनम् / क्रमयोजनम्	8	10
4	संकेताधारितं वर्णनम्	4	5
5	पठितांशावबोधनम्		
	(अ) गद्यांशः	4	5
	(ब) पद्यांशः	4	5
	(स) नाट्यांशः	4	5
	(द) प्रश्न-निर्माणः, शब्दार्थः, अन्वयः, भावार्थः	12	15
6	पाठ्यपुस्तकाधारितं भाषिक-कार्यम्	8	10
7	संस्कृत-साहित्येतिहासः	8	10
8	छन्दः	8	10
9	अलंकारः	8	10
	योग	80	100

प्रश्न-पत्र ब्ल्यू प्रिन्ट

कक्षा – बारहवीं

विषय :- संस्कृत – साहित्यम्

पूर्णांक 80

क्र. सं.	उद्देश्य इकाई/उप इकाई	ज्ञान			अवबोध			ज्ञानोपयोग/अभिव्यक्ति			कौशल/मौलिकता			योग		
		अति. लघू	लघू		निबं.	अति. लघू	लघू		निबं.	अति. लघू	लघू		निबं.			
			SA1	SA2			SA1	SA2			SA1	SA2			-	
1	सरल-अपठित-गद्यांशः					2(1)				1(-)					3(1)	
2	साहित्यिक सरल-अपठित गद्यांशः						3(1)				2(-)			2(-)	9(1)	
3	कथा-लेखनम्/क्रमयोजनम्			2(-)							1(-)			5(1)	8(1)	
4	संकेताधारितं वर्णनम्			1(-)							1(-)			2(1)	4(1)	
5	पठितांशावबोधनम्															
	(अ) गद्यांशः					3(1)				1(-)					4(1)	
	(ब) पद्यांशः					3(1)				1(-)					4(1)	
	(स) नाट्यांशः					3(1)				1(-)					4(1)	
	(द) प्रश्न-निर्माणः, शब्दार्थः, अन्वयः, भावार्थः	2(1)	1(1)	1(-)		1(-)	2(-)			1(-)	1(-)		1(1)	2(2)	12(4)	
6	पाठ्यपुस्तकाधारितं भाषिक-कार्यम्		1(-)			5(1)				2(-)					8(1)	
7	संस्कृत-साहित्येतिहासः	6(6)									2(1)				8(7)	
8	छन्दः		1(-)	1(-)		1(1)	2½(1)				1½(1)			1(-)	8(3)	
9	अलंकारः		1(-)			1(-)	1½(-)			1(1)	1½(1)		2(1)		8(3)	
	योग	8(7)	4(-)	4(-)	3(-)	19(6)	9(2)			8(1)	8(3)	2(-)	5(2)	3(2)	7(2)	80(25)
			19(7)			28(8)				18(4)			15(6)		80(25)	

विकल्पों की योजना :- प्रश्न सं. 3 , 4 , 21, एवं 24 में आन्तरिक विकल्प है।

नोट:- कोष्ठक में बाहर की संख्या अंकों की तथा भीतर प्रश्नों की द्योतक है।

हस्ताक्षर

माध्यमिक शिक्षा बोर्ड राजस्थान, अजमेर

नमूने का प्रश्न-पत्र

कक्षा-बारहवीं

विषय- संस्कृत - साहित्यम्

अनुक्रमांक

अवधि: 3:15 होरा:

अधिकतमांकाः-80

सामान्यनिर्देशाः

- (i) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः।
- (ii) सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराणि उत्तरपुस्तिकायामेव लेखनीयानि।
- (iii) प्रत्येकं प्रश्नभागस्य उत्तरमेकत्रैव देयम्।

[क. म. ^v*

i z 1 v/kkfyf[kre~ vi fBr&x | kd ka i fBRok i z ukuke~ mÙkj kf. k fy[kr %& 3

vflr ex/kns'ks vrho | qnj% eukgj% je.kh; % tyk'k; %A rL; rks s l gj Hkhf. k
deykfu vkl uA r= rMkxs gd kS vol rkeA dEcqthoks uke dne% r; k% fe=ekl hrA
, dnk dfpr~ /khojklr=kxR; 'oks typjk. kka xg. kk; fu'p; edpUA r's'ka fu'p; a
KkRok dneL; u; ukH; ke- vJf. k vxyuA gd kS re~ mi k; eda ckf/krouRkSA

¼½ gd ; k% fe=a d% vkl hr~ \ ¼, di nu mÙkje½ 1

¼½ tyk'k; L; rks s dkfu vkl u~ \ ¼i w kzkD; u mÙkje½ 1

¼iii½ ^, dnk dfpr~ /khojk% ----- fu'p; edpUA** bR; = 1

^vdpUA** bfr fØ; k; k% drzi na fde~ \

i z 2 fuEufyf[kre~ vi fBra x | kd ka i fBRok funz kkuq kja i z ukuke~ mÙkj kf. k 9

fy[kr %&

I d'rHkk"kk; ka ukVdkuka i z ks~"kq i z/kkukU; reL; egkdothkzHkr% okLrfoda uke
Jhd. B% bR; kl hrA g"kpjrs ck. kHkV% HkoHkr%ukze dhrz; fra v"Ve'krdkRi Uu%
okeu'p rnh; xJFkr% LoxJFks mnkgj. ka nnkfrA vL; fir k uhyd. B% ekrk p
trd. khA fonHkj kT; s inei gs; a dfojkl hrA v; a egkHkx% dku; dqtL; ; 'kkoel k%
l Hkk; ke- vkl hrA if. Mri zdk. Mks ; t pzh pk; eA v; a dk'; i xks=h; % dekfyL;
f'k"; 'pkl hrA d#. kj l i okgijh{k; k ijh{; rs rfgz ukVd=; s L; mÙkj jkepjr eo

I okf'r' kkf; A ; Fkk. = d#. kj l i o kg% rFkk ukU; =A vr, o dF; rs ; r- ^dk#. ; a HkoHkfrjso ruqS*A

¼½ HkoHkfr% I okf'r' kkf; ukVda fde~ \ ¼, di nsu mÙkje½ ½

¼i½ dL; egkds% okLrfoda uke Jhd. B% bR; kl hr~ \ ¼, di nsu mÙkje½ ½

¼iii½ d% fo}ku- dL; do% xjFkr% LoxjFks mngkj . ka nnkfr \ ¼i w kòkD; su mÙkje½ 2

¼v½ ^i f. Mri zdk. M%* bfr i na dL; fo' k'sk. ke~ vflr \ 1

¼½ ^g"kpj rs ck. kHkVV% HkoHkfr sukè dhrz fr** bR; = ^dhrz fr** fØ; k; k% drzi na fde~ \ 1

¼vi½ ^v; a egkHkkx% dkU; dqtL; ----- vkl hr** bR; fleu~ okD; s ^v; e* bfr l oÙkei na dL; l k&i nL; LFkkus iz Øre~ vflr \ 1

¼iii½ ^uSBq è** bR; L; foykæi na x | kà kkr~ fy [krA 1

¼iiii½ x | kà kL; l efp'ra ' kh"kdà fy [krA 2

[k. M ^[k*

iz 3 inÙk: i js[k; k dFkl a kstua dj . kh; e~ & 8

o) % 0; k?k% ----- tkys cn/k% -----
u epr% ----- EkWkd% ----- ekspf; rqi z; kl % -----
vÍgkl e- ----- {kq% tho% ----- tkydrüa ----- cfg%
drokuA

vFkok

ØejfgrokD; kfu l efp'roekuð kja fy [kr &

¼½ prqkq u dks fi i e% ; kf"Vdk&i qta =ksVf; rpe~ v' kdrA

¼i½ d"kdL; pRokj % i e% l oñk ijLi ja dyga dppur LeA

¼iii½ d"kd% i e% ; % dFk; fr ; r- rs , dSdka ; f"Vdka l jyr; k =kfVrouR%A

¼v½ , dSda i e~ vkgw l % ra ; f"Vdk&i qta =ksVf; rqi dFk; frA

¼½ l R; eo dF; rs ; r- ^l øks ' kfdR% dykS ; qS*A

¼vi½ i R; sda i e% l jyr; k ; f"Vdk% =ksV; frA

¼iii½ rnk l % d"kd% rku~ i e~ ku~ dFk; fr ; r- rs , dSdka ; f"Vdka =ksV; s ØA

¼iii½ rnk rs KkroUr% ; r~ ; fn rs l æks fLFkrk% Hkfo"; fUr rnk 'kfDrI Ei Uuk%
Hkfo"; fUrA

i z 4 i nÙka l æsrkuð kja o. kÙa fy[kr & ¼80 'kCnk% 4

egkdf% dkfynkl % J\$Bre% dfo% l lr&dr; % i fl) rea ukVdã
mi ek&i z; ks% oñHkhz jhfr% egkdk0; }; ã [k. Mdk0; }; ã dyki {k% Hkkoï {k%
fo' ol kfgR; s Lfkkue-

vFkok

jyLFkkude} egku- dydy% Hkkjokgd% jsy; kukfu] gfjrnhi ã jDrnhi ã
fpfVdk% i PNkokrk; ue} tyi kuxgkf. k] dk; ÿ; % l ðnja n' ; e-

[k. M% ^x*

i z5 v/kkfyf[kra x | kã ka i fBRok i z ukuke- mÙkj kf. k fy[krA 4

ekl ks ; ek"kk<% vLr p l k; a l e; % vLra ftxfe"kkkzoku~ HkkLdj%
fl Unij & nD&Lukrkukfeo o#. k& fnxoyfEcuke#. k & okfjokgkukeH; Urja i fo"V%A
dyfoædk' pkVdç & #r% i fji w kSkq uhM\$ kq i frfuorUrA oukfu i fr{k. kef/kdkf/kdka
' ; kerka dy; fUrA

¼½ vflEu- x | kã ks dL; ekl L; o. kÙe- vLr \ ¼, di nsu mÙkje½ 1

¼i½ dyfoæk% d= i frfuorUrA \ ¼i w kzkD; su mÙkje½ 1

¼iii½ x | kã ks fLFkrL; ^ ; kerke** bR; L; i nL; fo' kSk. ka fy[krA 1

¼v½ ^l w ð** bR; L; cks/kda fda i na x | kã ks i z; ðre- \ 1

i z 6 v/kkfufnZVa i | a i fBRok i z ukukeðkj kf. k fy[krA 4

re/ojs fo' oftfr f{krh' ka

fu% kSkfoJkf. kr dkSk tkreA

mi kÙfo | ks x#nf{k. kkFkhz

dkRl % i zi ns oj rUrç' k"; %AA

¼½ oj rUrç' k"; % d% ¼, di nsu mÙkje½ 1

¼i½ x#nf{k. kkFkhz f' k"; % dh n' kL; f{krh' kL; l ehi s xroku- \ 1

¼i w kzkE; su mÙkje½

- ¼iii½ ^i ñi ñs* bfr fØ; k; k% dÙkkz d% \ 1
- ¼v½ ^vi klrfo | %* i nL; foykæi na i | kr~fy[krA 1
- i z7 fuEukf dra ukV; ká ka I Ei B; fufnZ'V&i z' ukuke~mÙkj kf. k fy[kr & 4
tud% & v; j f' k"Vku/; k; bR; L[kfyra [ksyrka cVuka dksykgy%A
dkš Y; k & I qyHkl kš; fenkuha ckyRoa HkofrA vggš , rš'kka e/; s d , "k
j keHknL; eš/kyfyrš žš'kš dks Lekda ykpus ' khry; fr\
- v#U/krh & dpy; nyfLuX/k' ; ke% f' k[k. Mde. Mukš
oVj fj "kna i q; Jhd% fJ; š I Hkk t; uA
i qj fi f' k' kš'kš'ks oRl % I es j?kqUnukš
>fvfr dš'rs n"V% dks ; a n' kšj erkatueAA
- ¼½ ckyRo ^dhn' k* Hkofr \ ¼, di nsu mÙk je½ 1
- ¼i½ usi F; s dksygya Jšok tud% fda dFk; fr \ ¼i w kškd; su mÙk je½ 1
- ¼iii½ ^f' k[k. Mde. Mu%* bR; L; vflöfr% du I oLkei nsu I g Hkofr \ 1
- ¼v½ ^ khry; fr** bfr fØ; ki nL; drñ na fy[krA 1
- i z8 fuEufyf[kr; k% ' kCn; k% fgU | ke~vk³yHkk"kk; ka ok vFkš fy[krA 1\$1=2
¼½ dY; k. kšfHkfuos' kh
¼i½ i škfydk
- i z9 js[kkfdri nkfu vk/kR; i z' ufuekz ka dš'r & 1\$1\$1\$1=4
¼½ i kš kf. kdkLrq I Ir }hi kfu onfUrA
¼i½ Jhuk; kj % LoYi Hkk"kh vki hrA
¼iii½ rs p ; FkšNa funz; a p lk' kš'kkra dš'fUrA
¼v½ pkš L; pi š/kH; ks oep; I kš; L; I gj f{krs i zdkš' Bds vga i šf' kr%
- i z10 fuEukf dr; k% HkkokFkz fgU | ke~vk³yHkk"kk; ka I š d'rs ok ys[; % 2\$2=4
¼½ vi fj . kkeksi ' keks nk#. kks y{ehen%A
¼i½ I gl k fon/khr u fØ; keA

- i z11 fuEufyf[krL; 'ykdL; vlo; a fy[kr & 2
 cf/n/k; Ørks tgkrhg mHks I d'rnq'drs
 rLek | ksxk; ; q; Lo ; ksx% deI q dks kyeAA
- i z12 funz kkuq kja i z ukukeqkj kf.k fy[kr & 2
 ¼½ ^dnkfpR- dnkfpRo; a Øj% ^fdUrØ** eq[kL; doyel; kPNufØk**A okD; kr-
 drfØ; s fpRok fy[krA
 ¼i½ ^fujlRje- vkReklur; s pšVekuk% ykškkØkUr&æn; k% euqtUeku% fdy
 i fr{k.ka LokFkI k/kuk; I okReuk iØrUrA** bR; = ^pšVekuk% bR; L;
 fo' kš; & i na fy[krA 1
 ¼iii½ ^rnkuheØ rL; dk; kŷ; fyfi d% Jhnl % i fo' kfr** bR; = js[kkfdrL;
 i nL; LFkkus I k&k&i nL; i z ksxa dRok okD; a i q% fy[krA 1
 ¼v½ ^vgks vl kjks ; a I d kj%** vfLeu- okD; s ^I d kj%** bR; = I ožku&i na
 fde\ 1
 ¼½ ^bUnf}ŷ{ks deqL; cU/kØ** bR; = js[kkfdrL; i nL; lk; kž; cks/kd in}; a
 fy[krA 1
 ¼i½ ^u dks fi I jyks ekxI** bR; = js[kkfdrL; i nL; foykekFKI da i na
 fy[krA 1
 ¼iii½ ^rLeš jkKs 0; ; kFkã jRuprV; a nkL; kfe** bR; rrr- okD; a d% dLeš
 dFk; fr\ 1
- i z13 vkfndfo% d% \ 1
- i z14 __Xons dfr e. Mykfu I flur \ 1
- i z15 fdjkrktq; h; L; jpf; rk d% \ 1
- i z16 ^vfHkKku' kkdqrye** bfr ukVds dfr vødk% I flur \ 1
- i z17 I qU/kk% i fl n/kL; x | dk0; L; uke fy[krA 1
- i z18 ^vfHkuock. k%** bR; q kf/kuk d% vydr% \ 1
- i z19 fgrksi nš ks dfr i fjPNnk% I flur \ rš'kka ukekfu fy[kr A 1\$1=2

[k. M% ^?k*

- i z20 ¼½ ^e/; &xq#%* bfr ukEuk d% x.k% [; kr% \ 1
 ¼i½ x.k&fo/kk; da l #a fy[krA 1
- i z21 v/kkfyf[kr\$'kq d; kf' pn~ }; k% y{k.kknkgj .ka fy[krA 1½\$1½=3
 ¼½ od kLFk% ¼i½ vuqVq ~ ¼ii½elnkØkUr k¼v½ 'kknlyfoØhfMre~
- i z22 fuEufyf[kr&i fdr"q NUnl % ukekYys[ka d#r & 1\$1\$1=3
 ¼½ eufl opfl dk; s i q; i h; wki wkkZ
 ¼i½ i nekdja fnudjks fodphdj kfr
 ¼iii½ vuk?kkra i qi a fdl y; eyua dj#g%
- i z23 , di nu vuokFKzck/kua dfLeu~vyadkj Hkofr \ 1\$1=2
 rL; y{k.ke~vfi fy[krA
- i z24 v/kkfyf[kr; k% d; kf' pn }; k% vyadkj; k% y{k.kknkgj .ka fy[kr & 1½\$1½=3
 ¼½ mRi \$kk ¼i½ vFkkUrjU; kl % ¼iii½ #i de~
- i z25 v/kkfyf[kr& i fdr"q vyadkjL; ukekYys[ka d#r & 1\$1\$1=3
 ¼½ jers u ejkyL; ekul a ekul a fouk
 ¼i½ 'kCnkFkk\$ I Rdfofjo }; a fo}kui \$krs
 ¼iii½ d#pr&d#pr% dp&dyki % deuh; &di kyi kfy% vupj% rkj .knqā i z kfr

AA bfrAA

ueus dk i z u&i = mÙkjekyk

d{kk& ckgjoha

fo"k; & I Ìd'r & I kfgR; e-

i w kkzdk% & 80

i z1	¼½ dEcçho% uke die%A	1\$1\$1=3
	¼i½ tyk'k; L; rks s I g Hkhf.k deykfu vki uA	
	¼iii½ /khoj k%A	
i z2	¼½ mÙkj jkepfj reA	½
	¼i½ HkoHkwr% okLrfoda uke Jhd.B% vki hrA	½
	¼iii½ okeu% HkoHkwr% xjFkr% mnkgj . ka nnkfrA	2
	¼v½ i f. Mri zdk. M% HkoHkwr% fo' k'sk. ke- vflrA	1
	¼½ ck. kHkVv%A	1
	¼i½ HkoHkwr% bR; L; I Ìkki nL; LFkkus iz; ØreA	1
	¼iii½ dk#. ; eA	1
	¼iiii½ egkdfo% HkoHkwr%A	2
i z3	i nÙk: i js[k; k dFkkl a kstua I Ìd'rHkk"kk; ka dj . kh; eA	8
	vFkok	
	i nÙkkuka okD; kuka Øek; kstua dj . kh; eA	
i z4	i nÙk&I ðsrkuð kja o. kÌa ys[kuh; eA	4
	vFkok	
	i nÙk&' kcnI ðsrkuð kjs k o. kÌa dj . kh; eA	4
i z5	¼½ vk"kk<ekl L; A	
	¼i½ dyfoðk% pkVdç &#r% i fj i w k'kq uhM'skq i frfuorÌrA	
	¼iii½ /koyrkeA	
	¼v½ HkkLdj %A	

i z6	¼½ dk&l %A	4
	¼i½ fo' of tfr v/ojs fu% k'skfoJkf.krdk'sktkrL; f{krh' kL; I ehi s x#nf{k.kkFkhZ f' k"; % xrokuA	
	¼ii½ oj rUr q' k"; % dk&l %A	
	¼v½ mi kÙkfo %A	
i z7	¼½ I qyHkl kS; eA	4
	¼i½ v; } f' k"Vku/; k; bR; L[kfyra [ksyrka cVuka dksykggy%A	
	¼ii½ v; a vFkok d%A	
	¼v½ nkj d%A	
i z8	¼½ dY; k.k pkgus okyA	2
	¼i½ i rpyhA	
i z9	¼½ i kS kf.kdkLrq dfr }hi kfu onfUr \	4
	¼i½ Jhuk; kj% dhn' k% vkl hr~ \	
	¼ii½ rs p ; FkPNa funZ; a p fda d p fUr \	
	¼v½ pkS L; pi S/kE; ks oep; d= vga i ðf' kr% \	
i z10	¼½ i "B l a & 48	4
	¼i½ i "B l a & 58	
i z11	bg cfn/k; Or% l p r n d' r s mHks tgkfrA	2
	rLekr~; kxk; ; q; Lo ¼; rks fg½ deI q dks kye~ ¼, o½ ; kx%A	
i z12	¼½ dÙkkZ & fdUr q fØ; k & vkfPNufÙkA	2
	¼i½ euqtUeku%A	
	¼ii½ rnkuhes Jhuk; kjL; dk; kÿ; fyfi d% Jhnl % i fo' kfrA	1
	¼v½ v; eA	1
	¼½ pUn% 'k' khA	1
	¼i½ dfBu%@fDy"V%A	1

	$\frac{1}{4}ii\frac{1}{2}$ I en% ckā.kk; dFk; frA	1
i z 13	okYehfd%A	1
i z 14	n'ke.Mykfu I flrA	1
i z 15	Hkkj fo%A	1
i z 16	I Ir vdk% I flrA	1
i z 17	okl onÙkkA	1
i z 18	ia vfEcdknÙk0; kl %A	1
i z 19	pRokj% i fjPNnk%A	2
	$\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ fe=ykHk% $\frac{1}{4}i\frac{1}{2}$ I ãn~Hkn% $\frac{1}{4}ii\frac{1}{2}$ I flU/k% $\frac{1}{4}v\frac{1}{2}$ foxg%	
i z 20	$\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ tx.k%	1\$1=2
	$\frac{1}{4}i\frac{1}{2}$; ekrkjktHkkul yxkA	
i z 21	NUnkuđ kja } ; k% y{k.kknkgj .ka ys[kuh; eA	$1\frac{1}{2}+1\frac{1}{2}=3$
i z 22	$\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ ekfyuh NUn%	1\$1\$1=3
	$\frac{1}{4}i\frac{1}{2}$ ol Urfrydk NUn%	
	$\frac{1}{4}ii\frac{1}{2}$ f' k[kfj .kh NUn%	
i z 23	'yš'k&vydkjs vydkjs HkofrA	2
	Ÿ' y"V% i nš usdkFkkfHk/kkus 'yš'k b"; rA*	
i z 24	vydkjkuđ kje~ d; kf' pn~ } ; k% y{k.ke~mnkgj .ka p ys[; A	3
i z 25	$\frac{1}{4}\frac{1}{2}$; ed & vydkj%A	3
	$\frac{1}{4}i\frac{1}{2}$ mi ek & vydkj%A	
	$\frac{1}{4}ii\frac{1}{2}$ vuj kl & vydkj%A	